

La cultura com a infraestructura dels territoris en transformació

Published by [Interacció](#) [1] on 23/12/2021 - 10:30 | Last modification: 06/08/2026 - 13:20

Les transformacions socials, ecològiques, digitals i institucionals han modificat profundament la manera d'entendre el desenvolupament territorial. Aquest informe, elaborat en el marc del *Cycle des Hautes Études de la Culture* del Ministeri de Cultura francès, parteix d'una idea força: la cultura ja no pot considerar-se un sector que acompanya les polítiques territorials, sinó una dimensió que contribueix a configurar-les. El document proposa repensar les relacions entre cultura i ordenació del territori des d'una perspectiva sistèmica, situant la cooperació, la ciutadania i la capacitat d'adaptació al centre de l'acció pública.

L'informe parteix del reconeixement que els territoris viuen una etapa de mutacions simultànies. La reorganització institucional, l'emergència climàtica, les transformacions demogràfiques, la digitalització, la crisi sanitària i l'aparició de noves formes de participació ciutadana han alterat les condicions sobre les quals es construïen tradicionalment les polítiques culturals. Davant aquest escenari, els autors sostenen que la pregunta ja no és com distribuir millor l'oferta cultural, sinó quin paper pot exercir la cultura per ajudar els territoris a afrontar aquests canvis.

Una primera aportació és la revisió de la relació entre l'Estat i les col·lectivitats territorials. El model francès, fortament descentralitzat durant les darreres dècades, ha multiplicat els actors, els mecanismes de cooperació i els instruments contractuals. Aquesta evolució ha ampliat la capacitat d'iniciativa dels territoris, però també ha incrementat la complexitat institucional i les desigualtats entre municipis segons els seus recursos i capacitats. L'informe defensa que el Ministeri de Cultura hauria de deixar de concebre's principalment com un organisme distribuïdor de recursos i assumir més clarament una funció d'orientació, articulació i facilitació entre els diferents nivells de govern.

El document observa igualment que les pràctiques culturals estan canviant més ràpidament que les institucions encarregades de donar-hi resposta. L'envelliment de la població, la disminució del voluntariat cultural, la consolidació del consum digital, la fragmentació dels temps de lleure i les dificultats de mobilitat obliguen a reconsiderar els models tradicionals d'equipament i programació. La cultura es desplaça cap a espais més flexibles, itinerants i híbrids, mentre augmenta el pes dels tercers llocs, dels projectes comunitaris i de les iniciatives sorgides de la comunitat. L'ordenació cultural del territori deixa així de dependre exclusivament dels equipaments permanents i incorpora xarxes, itineràncies i formes diverses de proximitat.

?La cultura esdevé part del projecte territorial quan participa en la construcció dels espais, les relacions i les capacitats col·lectives, més enllà de la programació d'activitats.

Una de les tesis més suggerents del treball és la proposta d'un "**aménagement artistique des territoires**". Els autors argumenten que els projectes urbanístics, paisatgístics o territorials haurien d'incorporar sistemàticament competències artístiques i culturals al mateix nivell que les arquitectòniques o les enginyeries. L'art no hi apareix com un element ornamental afegit al final dels processos, sinó com una forma específica de diagnòstic, interpretació i mediació capaç d'obrir noves lectures sobre els territoris i facilitar processos de cooperació entre actors diversos. Per aquest motiu proposen reforçar la presència de professionals de la cultura dins dels dispositius públics d'enginyeria territorial i incorporar metodologies de facilitació, mediació i participació ciutadana en els grans projectes de transformació.

El document dedica una atenció especial al paper del món digital. Lluny de presentar-lo únicament com un instrument de difusió, defensa que les tecnologies digitals poden contribuir a construir noves cartografies territorials, facilitar la circulació entre recursos culturals dispersos i reforçar la connexió entre persones, serveis i iniciatives. Al mateix temps, alerta dels riscos d'un desenvolupament digital desvinculat dels contextos locals i insisteix que aquestes eines només generen valor quan reforcen els vincles territorials existents.

La ciutadania constitueix un altre dels eixos centrals. El text interpreta els drets culturals com una qüestió

estretament vinculada a la democràcia territorial. La participació dels habitants no es planteja únicament com una forma de validar projectes ja definits, sinó com una condició perquè les polítiques culturals responguin a la pluralitat d'identitats, pràctiques i necessitats presents als territoris. Des d'aquesta perspectiva, la cultura contribueix a construir comunitats capaces d'actuar col·lectivament davant dels processos de canvi.

L'informe també insisteix que les crisis recents han modificat profundament el marc d'actuació de les polítiques culturals. Les emergències climàtiques, econòmiques, sanitàries i socials exigeixen institucions més adaptatives, cooperatives i preparades per actuar en entorns incerts. La cultura deixa de justificar-se només pels seus beneficis simbòlics o patrimonials i es presenta com una infraestructura relacional que contribueix a reforçar la cohesió social, la confiança entre actors i la capacitat dels territoris per afrontar processos de transformació.

El principal valor del document és que apunta cap a un desplaçament que resulta cada vegada més visible: el centre del debat ja no és la distribució territorial dels equipaments culturals, sinó la capacitat de la cultura per intervenir en les polítiques de territori. Al mateix temps, el text manté una certa dependència del marc institucional francès i continua atribuint al Ministeri de Cultura un paper coordinador molt central, aspecte que limita parcialment la transferibilitat de les seves propostes a altres sistemes de governança. També dedica més atenció als mecanismes institucionals que no pas a les formes d'avaluar els efectes territorials d'aquestes noves polítiques culturals.

Malgrat aquestes limitacions, el document representa una aportació valuosa perquè desplaça la mirada des dels equipaments cap als processos, des dels sectors cap a les relacions i des de la cultura com a política específica cap a la cultura com a capacitat transversal dels territoris. Aquesta perspectiva connecta de manera directa amb els debats actuals sobre desenvolupament territorial, drets culturals i valor públic de la cultura.

Referència

Cycle des Hautes Études de la Culture. (2021). *Mutations territoriales et cultures : Comment penser le rôle de la culture dans l'aménagement du territoire comme atout pour les territoires de demain ? Rapport du Groupe 6*. Ministère de la Culture.

[Text complet \(pdf\)](#) [2]

Categories: Informe

Categories: Informes i documents

Tags: desenvolupament territorial

Tags: polítiques culturals

Tags: governança cultural

Tags: participació cultural

Tags: valor públic de la cultura

- [3]

Source URL: <https://interaccio.diba.cat/en/news/2021/12/territoris-en-transformacio>

Links:

[1] <https://interaccio.diba.cat/en/members/interaccio>

[2] https://interaccio.diba.cat/sites/interaccio.diba.cat/files/rapport_du_groupe_6_de_la_session_21-22_du_chec_-_mutations_territoriales_et_culture.pdf

[3] <https://interaccio.diba.cat/node/8825>